

Покращення прозорості банків

Розкриття інформації громадськості та наглядовим органам,
що стимулює безпечність та стабільність банківських систем

Базельський Комітет з банківського нагляду

Базель

Вересень 1998

Основні положення.....	3
1. ВСТУП.....	5
2. РОЛЬ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗМІЦНЕННІ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ	8
(а) Ринкова дисципліна і вигоди від розкриття інформації.....	8
(б) Ефективне розкриття інформації громадськості.....	10
(i) Як досягти прозорості.....	10
(ii) Як досягти ринкової дисципліни.....	11
(в) Потенційні недоліки розкриття інформації громадськості.....	12
3. РОЛЬ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ В ПОКРАЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ	14
(а) Роль наглядових органів у встановленні стандартів і практик розкриття і впливі на них	14
(б) Розкриття інформації про банки наглядовими органами.....	15
(в) Контроль дотримання стандартів розкриття інформації з боку наглядових органів.....	16
4. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ	17
5. ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЗОРОЇ ІНФОРМАЦІЇ	19
(а) Повнота.....	19
(б) Релевантність та своєчасність.....	19
(в) Надійність	20
(г) Співставність(порівнянність).....	20
(д) Матеріальність (суттєвість).....	21
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ПРОЗОРОСТІ В БАНКАХ	22
(а) фінансові результати діяльності	23
(б) Фінансовий стан (в тому числі капітал, платоспроможність і ліквідність)	24
(в) Стратегії і практики з управління ризиками.....	25
(г) Наявні ризики.....	26
(i) кредитний ризик.....	26
(ii) Ринковий ризик	27
(iii) Ризик ліквідності	29
(iv) Операційний та юридичний ризики	29
(д) Облікова політика	29
(е) Базова інформація про бізнес, керівництво та корпоративне управління	30
7. ВИСНОВКИ	32

Покращення прозорості банків

Розкриття інформації громадськості та наглядовим органам, що стимулює безпеку та стабільність банківських систем

Основні положення

У цьому звіті йдеться про роль інформації у дотриманні ефективної ринкової дисципліни та здійсненні ефективного банківського нагляду. Він пропонує органам банківського нагляду та регуляторам загальні методологічні принципи формування та покращення нормативно-правової бази стосовно розкриття інформації громадськості та звітності перед наглядовими органами. Цими принципами також може керуватись банківський сектор щодо основної інформації, яка повинна розкриватись громадськості.

Написання цього документу було обумовлено визнанням того, що ринки мають свої дисциплінарні механізми, які можуть підсилити зусилля наглядових органів шляхом винагородження тих банків, що ефективно управляють ризиками, і покаранням тих із їх числа, управління ризиками в яких є необачливим або зовсім неприйнятним. Проте ринкова дисципліна може спрацювати лише за умови що учасники ринку матимуть доступ до надійної і своєчасної інформації, яка дасть їм можливість оцінити діяльність банку та ризики, властиві цій діяльності. Покращене розкриття інформації громадськості зміцнює здатність учасників ринку заохочувати безпечні та розважливі банківські практики.

Для забезпечення довгострокової стабільності як кожної окремої установи, так і банківських систем в цілому, надзвичайно важливим є взаємодія пруденційного нагляду і ринкової дисципліни, які б доповнювали одне інше. Ефективність такої взаємодії у значній мірі залежить від того, наскільки змістовним буде розкриття інформації громадськості. Цей документ рекомендує наглядовим органам зосереджувати свої зусилля на заохоченні високоякісного розкриття інформації громадськості за розумну ціну.

Сфера, у якій наглядові органи могли би якнайкраще відіграти активну роль, працюючи самостійно або разом із тими органами, що встановлюють стандарти, - це покращення порівняльності інформації завдяки більш активному використанню тих самих універсальних визначень та класифікацій звітності, що використовуються у звітності перед наглядовими органами.¹ Наглядові органи також повинні сприяти застосуванню механізмів, розроблених для забезпечення дотримання стандартів розкриття інформації, а також докладати зусиль для зміцнення стандартів, що забезпечують надійність інформації.

¹ У нашому випадку, коли банківська система України рухається у напрямку звітування за Міжнародними стандартами фінансової звітності, важливим є застосування Національним банком України визначень згідно МСФЗ. (прим. Проекту IFC з вдосконалення корпоративного управління в банківському секторі України, надалі Проекту)

Цей документ рекомендує, щоб банки у своїх фінансових звітах та інших випадках розкриття інформації громадськості надавали своєчасну інформацію, яка б дозволяла учасникам ринку їх оцінювати. Він визначає наступні шість широких категорій інформації, кожна з яких повинна бути наповнена чіткими і детальними даними, що допоможе досягти банкам задовільного рівня прозорості своєї діяльності:

- Фінансові показники;
- Фінансовий стан (в тому числі капітал, платоспроможність та ліквідність);
- Стратегії та практики управління ризиками;
- Рівні існуючого ризику (в тому числі кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності, а також операційний, юридичний та інші ризики);
- Облікові політики; і
- Базова бізнесова, управлінська інформація та дані про корпоративне управління.

Цей документ також обговорює види корисної інформації по кожній категорії. Зрештою, цей документ заохочує наглядові органи мати доступ до цієї та іншої інформації, що становить для них інтерес у цілях здійснення нагляду.

Покращення прозорості банків

*Розкриття інформації громадськості та наглядовим органам, що стимулює
безпеку та стабільність банківських систем*

1. ВСТУП

1. У цьому звіті, випущеному Базельським Комітетом з банківського нагляду² йдеться про роль інформації у дотриманні ефективної ринкової дисципліни та здійсненні ефективного банківського нагляду. Крім того, він визначає шість широких категорій інформації, необхідних для отримання базового розуміння про діяльність банку та ризиків, з якими він стикається. Документ також рекомендує, щоб банки розкривали таку інформацію громадськості з метою підвищення рівня ринкової дисципліни та посилення фінансової стабільності завдяки покращенню прозорості діяльності банків та їх існуючих ризиків. Крім того, цей документ заохочує наглядові органи мати доступ до цієї та іншої інформації, що представляє для них інтерес у цілях здійснення нагляду.

2. За останні роки досягнення прозорості стало більш складним завданням, оскільки діяльність банків стала більш комплексною і динамічною. Багато банків тепер мають широкомасштабні міжнародні операції і на додаток до традиційної банківської діяльності беруть участь у торгівлі цінними паперами та/або страховому бізнесі. Перелік банківських продуктів швидко змінюється і включає надзвичайно складні трансакції, які мають складну юридичну та організаційну структуру. Такі банки є дуже «міцним горішком» для учасників ринку та наглядових органів, яким необхідно регулярно здійснювати оцінку діяльності та ризиків банків. В той час, коли досягти прозорості стало складніше через те, що обсяг ринкової діяльності банків значно розширився, потенційні вигоди від розкриття інформації для наглядових органів також зросли. Відтепер ринкова дисципліна може відіграти надзвичайно велику роль як додаток до нагляду. Заклики до кращої прозорості звучали як від керівників держав Великої Сімки, так і від міністрів фінансів, регуляторів та ринкових органів різних країн світу. Ці заклики лунають особливо гучно після фінансових потрясінь в економіках країн та стосовно роботи на ринках, що розвиваються.

3. Публікація цього документу – це частка тривалої роботи Базельського Комітету, спрямованої на розвиток ефективного банківського нагляду та безпечних і стабільних банківських систем. У своїх «Основних принципах»³ Комітет визначає мінімальні вимоги, що повинні бути дотримані системами ефективного банківського нагляду, і обговорює механізми, необхідні для розвитку стабільності на фінансових ринках. Цей документ надалі розвиває певні з цих «Основних принципів», які вимагають від органів банківського нагляду наступне:

² Базельський Комітет з банківського нагляду – це комітет із представників органів банківського нагляду, що був створений Головами центральних банків Групи Десяти Країн у 1975 р. До його складу входять представники державних органів банківського нагляду та центральних банків з Бельгії, Канади, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Люксембургу, Нідерландів, Швеції, Швейцарії, Сполученого Королівства та США. Засідання Комітету зазвичай відбуваються в Банку міжнародних розрахунків у Базелі, де розташовується його постійний Секретаріат.

³ «Основні принципи ефективного банківського нагляду» були видані Базельським Комітетом у вересні 1997 після консультації з органами банківського нагляду з усіх країн світу.

- Мати засоби збору, перегляду та аналізу пруденційних звітів про фінансову діяльність та статистичних показників від банків на індивідуальній та консолідованій основі (Принцип 18);
- Мати достатню впевненість у тому, що кожен банк веде адекватні записи, складені у відповідності із стандартними політиками і практиками обліку, що дає наглядовим органам можливість отримати правдиве та об'єктивне уявлення про фінансовий стан банку та рентабельність його бізнесу (Принцип 21, параграф 1)
- Мати достатню впевненість у тому, що кожен банк публікує на регулярній основі фінансові звіти, які справедливо відображають його стан (Принцип 21, параграф 2).

4. Інтерес органів банківського нагляду в прозорості банків ґрунтується на визнанні того, що ринки мають дисциплінарні механізми, які можуть підсилити зусилля наглядових органів шляхом винагородження тих банків, що ефективно управляють ризиками, і покаранням тих із їх числа, управління ризиками в яких є необачливим або зовсім неприйнятним. Ринкова дисципліна може спрацювати лише якщо учасники ринку матимуть доступ до надійної і своєчасної інформації, яка дасть їм можливість оцінити діяльність банку та ризики, притаманні цій діяльності. Роль розкриття інформації громадськості у сприянні безпечності та стійкості обговорюється у **Розділі 2** цього документу, а **Розділ 3** більш детально зупиняється на ролі наглядових органів у покращенні прозорості.

5. Крім того, наглядові органи потребують інформації про банки для свого власного використання. Ефективний банківський нагляд вимагає збору та аналізу інформації для оцінки умов індивідуальних банків та банківської системи в цілому. Наглядові органи повинні отримувати інформацію, яка б дозволила їм виявляти потенційні проблеми на ранньому етапі та визначати тенденції не лише для конкретних установ, а й для банківських систем в цілому. Потреби у наглядовій інформації обговорюються у **Розділі 4**.

6. У цьому документі прозорість визначається як розкриття громадськості надійної і своєчасної інформації, яка дає можливість користувачам цієї інформації здійснювати точну оцінку фінансового стану і фінансової діяльності банку, його бізнесової діяльності, існуючих ризиків та методів управління ризиками. Це визначення визнає, що саме розкриття інформації не обов'язково матиме результатом прозорість. Щоб досягти прозорості, банк має надавати своєчасну, точну, релевантну, достатню інформацію в якісних і кількісних показниках, що дало б користувачам можливість робити належну оцінку діяльності установ та їх ризиків. Також надзвичайно важливим є, щоб інформація, яка розкривається, ґрунтувалась на якісних і надійних принципах виміру, і щоб ці принципи належним чином застосовувались. У **Розділі 5** більш детально обговорюються якісні характеристики інформації, яка допомагає досягти прозорості банків. Конкретні рекомендації щодо посилення прозорості банків наведено в **Розділі 6**.

7. Цей документ пропонує загальні керівні принципи, які повинні допомогти органам банківського нагляду, законодавцям та іншим органам, що відповідають за визначення стандартів, формулювати та вдосконалювати нормативні бази, які б регулювали розкриття інформації громадськості та подання звітів наглядовим органам. Банківський сектор може користуватись цими принципами при підготовці інформації для розкриття громадськості. Документ також може слугувати загальними рамками, згідно яких наглядові органи у різних країнах можуть розглядати стандарти і практики розкриття інформації громадськості та звітності для наглядових органів у своїх відповідних юрисдикціях, як от, при впровадженні Основних принципів ефективного банківського нагляду.

8. Базельський комітет вважає прозорість ключовим елементом безпечної, стабільної банківської системи із належним рівнем нагляду. Він визнає, що мінімальні стандарти або основні принципи розкриття інформації громадськості не обов'язково гарантують достатній рівень прозорості на ринках для всіх установ. Ось чому банкам слід іти далі, за межі принципів, викладених у цьому документі, щоб забезпечити надання ринкам достатньої і значущої інформації, беручи до уваги інновації на ринках та складність своїх власних операцій.

2. РОЛЬ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗМІЦНЕННІ БЕЗПЕЧНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ

9. У цьому розділі йдеться про те, як можна посилити стабільність і безпечність банківської системи через зміцнення прозорості завдяки кращому розкриттю інформації банками перед громадськістю. Тут обговорюються вигоди від розкриття інформації громадськості, а також те, на що наглядовим органам та іншим особам, відповідальним за розробку політики, слід звернути увагу при розробці ефективних стандартів розкриття інформації громадськості. Він також зауважує, що необхідно брати до уваги потенційні недоліки розкриття інформації громадськості, які за певних обставин можуть обмежити позитивний вплив прозорості.

(а) Ринкова дисципліна і вигоди від розкриття інформації

10. Міцний і добре керований банк повинен в теорії отримати вигоди від надання повної, точної, релевантної і своєчасної інформації про свій фінансовий стан і результати діяльності, а також про свою спроможність управляти і контролювати ризики. Такий банк повинен мати легший доступ до ринків капіталу, ніж подібні установи, які не оприлюднюють відповідну інформацію.

11. Учасники ринку отримують вигоду від розкриття інформації, якщо вони можуть використовувати цю інформацію як основу для прийняття різноманітних економічних рішень. Якісне розкриття інформація покращує їх здатність приймати поінформовані рішення завдяки тому, що ця інформація:

- a. Дозволяє їм точніше оцінювати фінансову міць і результати діяльності банку
- b. Підвищує надійність інформації, що її розкриває банк
- c. Демонструє здатність банку своєчасно розпізнавати і управляти своїми ризиками, напр. Через розкриття кількісної і якісної інформації про методології виміру ризиків; і
- d. Зменшує ринкову невизначеність.

12. Існують різноманітні шляхи, якими рішення учасників ринку можуть позитивно вплинути на ринкову дисципліну, оскільки вони дають стимули банкам вести свій бізнес ефективно і виважено. По суті ринкова дисципліна ґрунтується на тому спостереженні, що міцний і добре контрольований банк має можливість отримати кращі строки та умови за операціями із поінформованими ринковими контрагентами, чия поведінка є раціональною. З іншого боку ринок буде очікувати більшої прибутковості коштів, інвестованих або вкладених у банк, який сприймається як такий, що має вищий рівень ризику. Наприклад, держателі торгових цінних паперів, емітованих банком, який стикається із дедалі більшими ризиками, можуть запропонувати свої папери на продаж, таким чином негативно впливаючи на ціну, за якою банк зможе залучити нові кошти в майбутньому.

13. Учасники ринку також надають дисциплінарні стимули, змінюючи й інші умови операцій, крім ціни. Наприклад, вони можуть зменшити обсяг або звужити рамки бізнесу, що мають із банком, ризики якого зросли; а деякі можуть підвищити вимоги до забезпечення заставою заборгованості цих банків. Подібним чином вкладники мають стимул забрати свої незабезпечені або частково забезпечені кошти у банків, що не вважаються безпечними. Зрештою, ринок може відмовитись вступити в новий бізнес із нестабільним банком на будь-яких умовах, що перешкодить останньому замінити депозити, строк виплати яких настав, і навіть завадить йому швидко ліквідувати активи; все це підвищить ризик того, що банк не зможе виконати свої зобов'язання, коли настане час.

14. Важливим є те, що розкриття інформації допомагає запобігти виникненню проблем у банках. Жорсткіші вимоги до розкриття інформації громадськості дозволяють ринковій дисципліні запрацювати раніше й ефективніше, тим самим даючи більше стимулів банкам поводитись виважено і раціонально. Допоки керівництво банку знає, що його діяльність і ризики є прозорими, різноманітні дії з боку учасників ринку, описані у попередніх абзацах, напр. рішення про інвестиції та інші бізнесові рішення, можуть слугувати сильним стимулом для керівництва банку покращувати практики управління ризиками і внутрішній контроль. Ринкова дисципліна, заснована на адекватному розкритті інформації громадськості, може таким чином стати ефективним додатком до заходів нагляду, які повинні заохочувати банки підтримувати виважені системи і практики управління ризиками.

15. Крім того, що прозорість є передумовою ефективної ринкової дисципліни, прозорість дає і інші вигоди для фінансової стабільності. Ринкові потрясіння скоріш за все матимуть більший масштаб, якщо потік інформації буде нерегулярний, із довгими періодами позитивних новин або відсутності новин і раптовим надходженням негативної інформації. Якщо розкриття інформації проводиться постійно, механізми ринкової дисципліни можуть спрацювати раніше й більш ефективно. Своєчасне розкриття інформації громадськості може зменшити наслідки ринкових потрясінь, оскільки учасники ринку отримували інформацію на більш регулярній основі і відтак, ймовірно, не стануть надмірно реагувати на інформацію про поточні умови.

16. Розкриття інформації громадськості також може допомогти обмежити систематичні наслідки ринкових потрясінь, тому що воно збільшує спроможність ринку в скрутні часи відрізнити уразливі банки від тих, що не є такими. Банки, що мають схильність приховувати проблеми, або зволікати із оголошенням про них, ймовірно будуть більше потерпати від надмірних реакцій ринку, ніж банки, які мають довгу історію своєчасного і виваженого розкриття інформації громадськості.

17. Більше того, належне розкриття інформації громадськості може посилити контроль, який акціонери як група можуть здійснювати за керівництвом банку, адже таким чином до управління банком може долучитися ширше коло акціонерів, а весь процес корпоративного управління стане більш прозорим.

18. На додаток, розкриття інформації громадськості може посилити конкретні заходи нагляду, розроблені з метою заохочення банків діяти більш обачливо, наприклад, наглядові вказівки щодо управління ризиками із вимогою розкриття інформації про їх дотримання.

19. Зрештою, адекватне розкриття інформації громадськості робить можливим більш раціональний розподіл капіталу між банками, оскільки він допомагає ринку правильно оцінити і порівняти перспективи кожного банку з точки зору його ризиків і прибутків.

б) Ефективне розкриття інформації громадськості

20. При розробці ефективних стандартів розкриття інформації наглядові та інші органи, що відповідають за встановлення загальних політик і правил, повинні взяти до уваги кілька моментів. Тут є дві великі цілі. По-перше, розкриття інформації повинне призводити до відповідної прозорості. По-друге, ринок повинен відповідним чином реагувати, щоб винагородити банки із високим рівнем управління.

(і) Як досягти прозорості

21. Щоб зробити прозорими ризики будь-якого підприємства, в тому числі банків, доведеться подолати певні притаманні цьому процесу труднощі. Наприклад, у багатьох країнах вартість основної банківської діяльності, наприклад, по відношенню до кредитного ризику і знецінення якості кредитного портфеля, неможливо оцінити без певного ступеня неточності. Ось чому фінансовій міцності банку в будь-який момент часу і результатам його фінансової діяльності за звітні періоди, які є основними елементами при оцінці його ризикованості, завжди притаманний певний ступінь невизначеності. Більше того, надзвичайно важливими для оцінки ризикованості банку є його апетит до ризиків та якість його внутрішнього контролю, але про них може бути дуже важко повідомити у зрозумілій формі, а відтак і складно зробити прозорими.

22. Також дуже важко досягти співставності (порівнянності) фінансової інформації в усіх країнах, враховуючи те, що стандарти бухгалтерського обліку і розкриття інформації істотно розрізняються не лише в технічному плані, а й через їх взаємозалежність із бухгалтерськими, правовими, фінансовими та політичними міркуваннями⁴. Навіть якщо стандарти є дуже схожими, може існувати істотний простір для тлумачення і винесення суджень при застосуванні цих принципів. Звісно, це також може призвести до проблем із співставністю в межах країн.

⁴ Базельський Комітет визнає, що наразі вживаються заходи на міжнародному рівні з метою підвищення співставності фінансової інформації в різних країнах.

23. Більше того, зрозуміло, що банк, через необхідність дотримуватись певного ступеню конфіденційності, наприклад по відношенню до клієнтів, не може публічно розкривати всі дані, що можуть бути необхідними для оцінки його діяльності та ступеня ризику. Спроможність банку розкривати інформацію про індивідуальних клієнтів також може бути обмежена законодавством про охорону прав особистості. На додаток, розкриття детальної інформації про конкретних клієнтів та техніки й стратегії управління ризиком могло б істотно зменшити цінність таких інвестицій для банку. Стандарти розкриття інформації громадськості повинні знаходити рівновагу між потребою учасників ринку оцінювати якість управління банком і захистом цінності власних даних банку.

24. Крім того, корисність інформації залежить від того, наскільки вона є актуальною. Оскільки профіль ризику банків може змінюватись швидко, прозорість вимагає, щоб відповідна інформація надходила своєчасно.

(ii) Як досягти ринкової дисципліни

25. Ефективність розкриття інформації громадськості як засобу сприяння безпеці і міцності банків також залежить від того, чи вживають учасники ринку заходів, які впливають із розкритої інформації та сприяють фінансовій стабільності. Інколи таку поведінку не можна вважати як безумовну.

26. Наприклад, якщо акціонери, кредитори та ринок в цілому вважатимуть, що уряди можуть дозволити нерозкриття інформації, часткове розкриття або навіть оманливе розкриття у випадку, якщо банку доведеться зіткнутися із труднощами, навряд чи вони будуть вважати опубліковану інформацію такою, якій можна довіряти. У цих випадках учасники ринку можуть намагатись компенсувати дефіцит надійної інформації, офіційно розкритої громадськості, покладаючись на вторинні джерела інформації, як от таблиці рейтингових агентств, ЗМІ або чутки.

27. Крім того, вплив інформації, розкритої громадськості, на ринкову дисципліну може бути обмежений, якщо учасники ринку вважатимуть, що їх захищає офіційна «підстраховка». Також, розкриття інформації громадськості може мати обмежену ефективність по відношенню до банків, велику частку операцій яких представляють депозити фізичних осіб, оскільки такі вкладники можуть бути недостатньо освіченими, щоб відстежувати стан банку через інформацію, яку той розкриває. У деяких випадках програми страхування депозитів можуть ще більше обмежувати стимули певних вкладників забирати свої гроші з погано керованих банків.

28. Крім того, у різних учасників ринку, наприклад у кредиторів і акціонерів, може бути різний рівень готовності витримувати ризики. Наприклад, якщо банк уже знаходиться на межі банкрутства через поступове зменшення акціонерного капіталу, акціонери можуть мати економічний інтерес взяти на себе або заохотити прийняття ризикових стратегій, оскільки вони мають мало що втрачати у випадку невдачі ризикових стратегій, але багато чого виграють, якщо ці стратегії будуть успішними. Таким чином, акціонери перестануть реагувати на інформацію шляхом забезпечення дисциплінуючих стимулів.

29. Більше того, навіть якщо ринок застосовуватиме відповідну дисципліну, її ефект на поведінку банку залежатиме від структури заохочень в межах фірми. Припускається, що ринкова дисципліна приводитиме до тиску з боку акціонерів на Спостережну раду діяти сумлінно, що Спостережна Рада у свою чергу заохочуватиме Правління діяти сумлінно, і так далі аж до низу ієрархії в організації. Але у цьому ланцюгу потенційно існують слабкі ланки. Наприклад, кінцева санкція проти керівництва і працівників – звільнення – можуть не відповідати за масштабом суворості кінцевої санкції для акціонерів – збитків. Через це, у зв'язку з очевидною вигодою для їх винагороди, у керівництва може з'явитись бажання взяти на себе неадекватний ризик. Ринкові умови можуть бути такими, що банк буде вимушений запропонувати компенсаційні пакети керівництву і працівникам, які нададуть їм такі стимули, що не будуть повністю узгоджуватись із довгостроковою фінансовою стабільністю банку. Крім того, щедрі виплати вихідної допомоги керівникам вищої ланки також можуть зменшити стимули для розважливої поведінки.

30. Кілька з факторів, що впливають на реакцію ринку на розкриття інформації громадськості, походять із політичних компромісів у розробці інституційних рамок, що лежать в основі ринків капіталу та банківського бізнесу. Оскільки ринкова дисципліна вимагає, щоб певні вкладники, кредитори або інвестори мали економічний стимул підтримувати безпечні та здорові банки, спеціальні домовленості та угоди, які обмежують ризики для зацікавлених осіб, будуть зменшувати ефективність ринкової дисципліни.

(в) Потенційні недоліки розкриття інформації громадськості

31. Стимулюючи прозорість наглядові органи та інші розробники державної політики повинні також враховувати потенційні недоліки, які розкриття інформації громадськості може мати у певних обставинах. Приватні і публічні інтереси можуть не завжди співпадати. Зокрема, коли ринку стає відомо, що банк знаходиться в ослабленому стані, він може відреагувати більш категорично, ніж було б бажано з точки зору органів, які несуть відповідальність за захист вкладників та за управління системними ризиками. А в тому випадку, якщо банк не має безвідкличних механізмів відновлення ліквідності або угод, які б допомогли поновити ліквідність, банк може потерпіти в результаті кризи ліквідності, навіть якщо він буде платоспроможним з огляду на вартість чистих активів. Недовіра ринку до певного банку може перекинутись на інші банки, що приведе до системного безладу. Однак, в умовах адекватного і постійного розкриття інформації, ймовірність поширення такого роду істерії буде меншою. Крім того, у багатьох країнах від банків уже вимагається розкриття істотної кількості інформації про їх фінансовий стан, результати діяльності, профіль ризику та управління ризиками в їх річних звітах, а правила торгівлі на більшості бірж вимагають, щоб зареєстровані банки негайно розкривали інформацію, до якої ринок є чутливим.

32. Той факт, що розкриття інформації може викликати проблеми, якщо банк є у слабкому стані, не спростовує того припущення, що розкриття інформації дає стимули для здорових банків продовжувати вести свої операції виважено і раціонально. Крім того, як зазначалось раніше, розкриття інформації ймовірно може привести до виправлення проблем на більш ранній стадії. Зрештою, дехто навіть стверджує, що розкриття банками негативної інформації може мати позитивний вплив на оцінку банку ринком. Адже негайне розкриття такої негативної інформації підвищить довіру всього ринку до керівництва банку, і таким чином поліпшиться впевненість і у банку.

33. Іншим потенційним недоліком розкриття інформації громадськості є пов'язані з цим витрати. Часто дуже важко оцінити, чи вигоди від додаткового розкриття інформації переважають витрати. Однією з причин є те, що прямі витрати на підготовку і надання інформації, тобто зростаючу вартість розробки, впровадження і утримання системи розкриття і опублікування інформації несуть банки, а не потенційні користувачі, які отримують вигоди від використання такої краще розкритої інформації. В той час як розробники політики часто приймають чисті вигоди від додаткового розкриття інформації як очевидні речі, деякі дослідження вказують, що вимоги обнародувати інформацію у деяких випадках представляють для банків значні видатки. З іншого боку, якщо банк є добре керованим, він уже має готову релевантну інформацію, яку керівництво використовує всередині банку як засіб виваженого управління бізнесом.

3. РОЛЬ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ В ПОКРАЩЕННІ ПРОЗОРОСТІ

34. Базельський Комітет вважає, що прозорість має значні переваги як з точки зору нагляду, так і з точки зору забезпечення фінансової стабільності. Як наслідок, Комітет заохочує законотворців, наглядачів за банківською діяльністю та інші органи стандартизації зосередити свої зусилля на сприянні постійному, високоякісному розкриттю інформації громадськості за розумну ціну. Існують різні шляхи, якими наглядачі можуть допомогти посилити прозорість через сприяння поліпшеному розкриттю інформації громадськості.

(а) Роль наглядових органів у встановленні стандартів і практик розкриття і впливі на них

35. Щоб досягти максимальної вигоди від розкриття інформації громадськості, в інтересах наглядових органів та інших розробників політики є проведення політики, що сприяла би співставності, релевантності, надійності та своєчасності інформації, яка розкривається. Регулярне високоякісне розкриття інформації покращує спроможність учасників ринку відрізнити банки з високим ризиком від тих, що є фундаментально безпечними і міцними, а також дає можливість ринковій дисципліні запрацювати раніше і ефективніше.

36. Регулятори та інші органи стандартизації, в тому числі органи банківського нагляду в деяких країнах, самі видають стандарти й інструкції розкриття інформації з метою досягнення задовільного рівня прозорості та співставності. Навіть якщо у органів банківського нагляду немає повноважень встановлювати стандарти, вони можуть відіграти важливу роль у цій справі через участь в роботі інших компетентних органів, спрямованій на покращення принципів і практик розкриття інформації. Це вже було доведено власною роботою Базельського Комітету, націленою на покращення розкриття інформації про результати торгів цінними паперами та деривативами⁵.

37. Зокрема, органи нагляду можуть взяти на себе роль лідера, заохочуючи використання для цілей розкриття інформації громадськості визначень та класифікацій, встановлених ними для цілей нагляду. Системи звітності для нагляду як правило містять гармонізовану банківську інформацію і використовують єдину технічну мову, що дозволяє порівнювати дані. Наприклад, як рекомендується у спільному звіті Базельського Комітету і IOSCO про розкриття інформації про результати торгів цінними паперами і деривативами, банки можуть використовувати ту саму концептуальну основу, підготовлену Базельським Комітетом та IOSCO для інформації наглядовим органам, і для видів інформації

⁵ «Розкриття громадськості банками і інвестиційними ділерами інформації про торгівлю цінними паперами і деривативами» (Листопад 1995) та «Опитування про Розкриття громадськості банками і інвестиційними ділерами інформації про торгівлю цінними паперами і деривативами» (листопад 1996 і листопад 1997). Ці звіти включають рекомендації щодо подальшого покращення практик розкриття інформації у великих банках та інвестиційних ділерів. Вони були підготовлені у співпраці з Технічним Комітетом Міжнародної організації Комісій з цінних паперів. (IOSCO)

про деривативи, яку можна надавати для цілей розкриття громадськості⁶. Органи банківського нагляду також можуть через своє втручання сприяти досягненню згоди між учасниками галузі щодо гармонізованих стандартів та практик розкриття інформації, адже таким чином можна уникнути проблем координації, з якими стикаються банки при погодженні загальних стандартів у приватному порядку. Внесок органів нагляду в поліпшене розкриття інформації могло би допомогти мінімізувати витрати на прозорість для банківської системи і прискорити процес уніфікації розкриття інформації, який за відсутності зовнішніх стимулів, може бути досить тривалим.

38. Завдяки необхідності досягти балансу між загальним інтересом і витратами для фірм, наглядові органи повинні консультуватись із представниками банківської галузі та бухгалтерської професії при розробці стандартів та інструкцій щодо розкриття інформації. Така співпраця є необхідною для визначення стандартів, які були б задовільними, загально прийнятими і мали ймовірність мінімізувати ризик перебільшеної реакції, що могла би викликати кризу довіри у періоди стресу.

(б) Розкриття інформації про банки наглядовими органами

39. У багатьох нормативно-правових системах банки передають наглядовим органам, на основі взаємовідносин, що регулюються законами і правилами професійної таємниці, велику кількість бухгалтерських даних та іншої інформації, яку вони зобов'язані обнародувати на вимогу закону (напр. Річні звіти) або яку вони публікують добровільно (напр., у пресі).

40. Наглядові органи можуть використовувати цей важливий масив інформації не лише для виконання завдань, покладених на них законом, а й для збагачення інформації, що надається громадськості. Обов'язок зберігати конфіденційність означає, що, як правило, інформація повинна випускатись в узагальненому вигляді⁷. Наглядові органи можуть обирати спосіб, у який обнародувати дані, із низки варіантів. Наприклад, вони можуть випустити узагальнення даних, які передають їм банки, враховуючи різні категорії операцій (класифіковані за валютою, строком погашення, географічним місцем розташування клієнтів та секторами). Вони також можуть застосувати більш складну обробку інформації, яка буде залучати показники балансу та статистичні параметри, що відбивають основні аспекти операцій банків (структура балансу, коефіцієнти капіталу, спроможність заробляти прибуток, профілі ризику тощо).

⁶ «Основи наглядової інформації про деривативи та торгівельну діяльність» (вперше видана у травні 1995 із змінами, внесеними у вересні 1998). Цей документ є каталогом даних про діяльність з деривативами та ризики, що його наглядові органи можуть використовувати для підсилення інформації у звітах, які вони отримують, а також уніфіковану мінімальну систему елементів даних про біржову і позабіржову торгівлю деривативами, до яких наглядові органи повинні мати доступ. Він був підготовлений у співпраці з Технічним Комітетом Міжнародної організації Комісії з цінних паперів. (IOSCO)

⁷ У деяких країнах наглядові органи публікують певну інформацію про індивідуальні установи, таку як періодичні обов'язкові фінансові звіти та позабалансові рахунки.

41. Важливість покращення діяльності ринків через більшу прозорість піднімає питання, чи повинні наглядові органи також надавати інформацію про індивідуальні банки та/або обнародувати свої власні оцінки балансів та рентабельності банків, за якими вони наглядають. Обнародувати всю інформацію, яку наглядові органи отримують або продукують про індивідуальні банки, не рекомендується з причин, пов'язаних із стабільністю банківської системи, раціональності та матеріальності, а також з міркувань конфіденційності. Крім того, це може бути заборонено законом. Завданням наглядових органів є не лише знати і оцінювати роботу банків, але й запобігати і вирішувати складні ситуації у відповідності із своїм мандатом, щоб захистити стабільність банківської системи. Скоріш за все, випуск всієї інформації про оцінки наглядовими органами конкретних банків і їх планів по вирішенню проблем індивідуальних банків суперечив би цьому мандату. Адже зусилля регуляторних органів відновити умови розумного і виваженого управління у банку з проблемами були би підірвані потенційною надмірною реакцією ринку та ефектом ланцюгової реакції. Крім того, це могло би зашкодити спроможності наглядових органів виносити незалежні судження через побоювання, яким чином їх рішення вплинуть на ринок. Врешті решт наглядовим органам буде складніше отримати конфіденційну інформацію від банків через те, що останні будуть страшитись, що її, можливо, опублікують.

42. Однак, потреба в інформації може бути частково задоволена, якщо банки будуть надавати певну інформацію наглядовим органам у відповідь на вимоги законодавства або як результат рішень, що їх добровільно прийме керівництво.

(в) Контроль дотримання стандартів розкриття інформації з боку наглядових органів

43. Ще один спосіб, яким наглядові органи можуть посилити прозорість – це запровадити ефективні механізми контролю і примусового застосування, призначені для забезпечення дотримання стандартів розкриття інформації. Довіра до опублікованої інформації страждатиме тоді, коли до банку, який приховує негативну інформацію або надає оманливу інформацію, не будуть вжиті ефективні санкції. У деяких країнах наглядові органи, регулятори з питань цінних паперів та інші регуляторні органи уже проводять регулярний контроль за якістю інформації, розкритою банками громадськості, і вживають заходів проти банків, які надають недостатню або неправдиву інформацію, наприклад через ініціювання дискусій з цими банками, інформування громадськості або накладання грошових штрафів на такі банки.

44. Ключовим засобом забезпечення надійної інформації в самих банках є розважливі і всебічні системи внутрішнього контролю і управління ризиками, доповнені ефективною діяльністю внутрішнього аудиту. Крім того, впевненість у надійності розкритої інформації може бути посилена через зовнішній незалежний аудит. Таким чином, наглядові органи повинні, крім заходів із посилення внутрішнього контролю та методів управління ризиками всередині банків, заохочувати постійне покращення стандартів, етики та практик аудиту.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ

45. Крім того, що наглядові органи відіграють важливу роль у встановленні адекватних стандартів розкриття інформації, вони також є користувачами інформації, яку надають банки. Ефективний нагляд за банківською діяльністю вимагає збору і аналізу інформації, достатньої для оцінки стану, результатів діяльності і профілів ризику індивідуальних банків, а також стану банківської системи. В той час як розділ 2 детально зупиняється на ролі інформації у встановленні ринкової дисципліни, цей розділ обговорює роль інформації у сумлінному нагляді.

46. Наглядові органи отримують інформацію різними способами. По-перше, наглядові органи є основними користувачами інформації, що розкривається громадськості і міститься у річних звітах, рейтингах і оцінках аналітиків. По-друге, у більшості країн наглядові органи мають повноваження встановлювати вимоги до регулярної звітності, і відтак ця інформація надсилається їм у звичайному порядку. Ця інформація є важливою для наглядових органів у підвищенні якості інформації, що розкривається громадськості, завдяки її своєчасності, приватному характеру або адаптації до конкретних інформаційних потреб наглядових органів. Крім того, наглядові органи збирають дані під час перевірок на об'єктах або в результаті зовнішнього аудиту. Ця інформація використовується разом із опублікованою інформацією та інформацією, що була доведена до відома наглядових органів, для отримання всебічної і далекосяжної картини про стан і операції банку, профіль ризику та управління ризиками. Наглядові органи також можуть збирати інформацію проводячи цільові перевірки, аудити або інші дослідження. Зрештою, наглядові органи також мають доступ до всієї інформації, яку має сам банк.

47. Наглядові органи використовують різні комбінації цих методів для збору інформації, залежно від природи даних, кількості установ під наглядом, їх розміру та складності, а також характеристик ринку та нормативної бази. Незалежно від того, який метод застосовується, або в якому наборі, надзвичайно важливим є те, щоб наглядачі за банківською діяльністю отримували інформацію, яка б уможливила виявлення потенційних проблем на ранній стадії, а також визначення тенденцій не лише для конкретних установ, а й для банківської системи в цілому. Взагалі, для цього знадобиться певна форма процедури звітності.

48. Хоч цей документ рекомендує, щоб наглядові органи активно заохочували покращення стандартів розкриття інформації громадськості, найпершим пріоритетом наглядових органів у країнах із менш розвинутими фінансовими ринками повинно бути встановлення всебічної системи звітності для цілей нагляду. Для банків, що мають малу залежність або зовсім не мають такої від активних і конкурентноздатних ринків, ринкова дисципліна відіграє дуже невелику роль.

49. Органи банківського нагляду використовують звіти різними шляхами. Передусім вони звичайно перевіряють дотримання банками нормативних вимог, таких як адекватність капіталу та великі кредити, що ставлять під ризик капітал банку, щоб визначити потенційні проблеми. Щоб уможливити ефективний нагляд поза об'єктом, наглядові органи повинні отримувати фінансову інформацію через регулярні проміжки часу, і цю інформацію слід перевіряти періодично через перевірки на об'єктах або зовнішній аудит. Інформація, що представляє інтерес для наглядових органів, може, звісно, включати і публічну інформацію, але регулярна звітність, як правило, включатиме інформацію, яка не обнародується, наприклад більш детальні і актуальні дані та інформація приватного характеру. Від банків слід вимагати, щоб вони надавали інформацію на розгляд наглядовим органам на періодичній основі, а також щоб вони своєчасно повідомляли наглядові органи про будь-які важливі справи. Така система звітності для цілей нагляду повинна давати можливість викривати проблеми на ранньому етапі в проміжках часу між перевітками на об'єкті, зовнішнім аудитом або позачерговими перевітками, і завдяки цьому наглядові органи зможуть вжити негайних дій перш ніж проблеми стануть більш серйозними.

50. Щоб мінімізувати додаткові витрати для сектору, наглядові органи повинні, де можливо, використовувати інформацію, яку банки готують для внутрішніх цілей. Більше того, між інформацією, яку отримують для цілей звітності, і даними, які установи уже збирають з метою дотримання інших вимог до розкриття інформації наглядовим органам або громадськості, повинно бути якомога більше однорідності. Зрештою наглядові органи повинні періодично оцінювати свої потреби в інформації, щоб визначити, чи не можна усунути певні вимоги до звітності.

51. Допомогти зменшити тягар звітності на банківський сектор також міг би мінімальний рівень гармонізації інформації для наглядових органів в різних країнах, враховуючи те, які дані уже продукуються для цілей внутрішнього управління ризиками і для задоволення вимог до розкриття інформації громадськості. З цією метою Базельський Комітет, разом із IOSCO, видали у 1995 році «Основи інформації для наглядових органів про деривативи та торговельну діяльність банків та інвестиційних ділерів», в тому числі уніфіковану мінімальну систему елементів даних про біржову і позабіржову торгівлю деривативами, до яких наглядові органи повинні мати доступ. У 1998 році, цей документ було оновлено, щоб відобразити фінансові інновації і прогрес у методах управління ризиками в торговельній діяльності деривативами, зокрема, ринковим ризиком.

52. Характеристика і види інформації, що розкриваються у наступних розділах цього звіту, хоч і часто обговорюються у контексті розкриття інформації громадськості, також є дуже важливими для цілей нагляду. Ці характеристики і види інформації необхідні, щоб оцінювати і правильно розуміти фінансовий стан, результати діяльності, профіль ризику, методи управління ризиком та корпоративне управління в банку. Ось чому інформація для наглядових органів повинна розкривати якісні і кількісні властивості, про які йдеться у наступних розділах.

5. ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОЗОРОЇ ІНФОРМАЦІЇ

53. Цей документ визначає прозорість як розкриття громадськості надійної і своєчасної інформації, яка дає можливість користувачам цієї інформації точно оцінювати фінансовий стан і фінансові результати банку, його бізнесової діяльності та ризиків, пов'язаних із цією діяльністю. У цьому розділі ми зупинимося більш детально на найважливіших якісних характеристиках інформації, що допомагає банкам досягти повної прозорості. Ось ці характеристики⁸:

- Повнота
- Релевантність та своєчасність
- Надійність
- Співставність (порівнянність)
- Матеріальність (суттєвість)

(а) Повнота

54. Щоб дати можливість учасникам ринку та іншим користувачам інформації робити значущі оцінки банків, інформація повинна бути повною. Це часто передбачає узагальнення, консолідацію та оцінку інформації по кільком видам діяльності юридичних осіб.

55. У випадку, якщо установи займаються різними видами бізнес-діяльності, що підпадають під юрисдикцію різних наглядових органів, або якщо їх певні відділення не підлягають нагляду, наглядові органи повинні обговорити із фірмами, які вони регулюють, яким чином найкраще отримати інформацію, що забезпечила б всебічну і своєчасну картину про ризики, з якими пов'язана загальна діяльність цих установ. Органи банківського нагляду повинні докласти зусиль для отримання інформації про ці види діяльності на консолідованій основі, при цьому визнавши юридичні відмінності між відділеннями та необхідність отримувати принаймні коротку інформацію про основні види діяльності та ключові установи у складі консолідованої банківської групи.

(б) Релевантність та своєчасність

56. Щоб бути корисною, інформація повинна відповідати потребам користувачів у прийнятті рішень. Інформація є релевантною, тобто відповідає потребам учасників ринку, якщо вона допомагає їм оцінити очікувані ризики та прибутки від інвестування в банки або їх кредитування, або від інших спільних операцій з банком, а також оцінити його майбутні фінансові результати та позицію. Інформація є релевантною для наглядових органів, якщо вона допомагає їм оцінити безпечність та виваженість операцій банку.

⁸ Ці концепції обговорюються в бухгалтерській літературі та інструкціях по використанню національних та міжнародних стандартів ведення бухгалтерського обліку. Наприклад МСБУ №1 (із змінами від 1998 року), Основні напрями підготовки і представлення фінансових звітів IASC, Розділ 1000 Посібника про Концепції фінансових звітів від Канадського інституту сертифікованих бухгалтерів, «Принципи фінансової звітності» від Комісії з стандартів бух обліку Великої Британії; Правила про концепції фінансового обліку №2 і №5 від Комісії із Стандартів фінансового обліку США, та певні положення в бухгалтерських директивах ЄС.

57. Інформація може бути релевантною тільки тоді, якщо вона своєчасна. Інформація повинна надаватися із достатньою частотою та своєчасністю, щоб давати значущу картину про установу, в тому числі її профіль ризику та те, як добре вона управляє ризиками.

(в) Надійність

58. Інформація також повинна бути надійною. Зокрема, інформація повинна вірно представляти те, що вона має за мету представляти, або що мало би сенс від неї очікувати. Крім того, щоб бути надійною, вона повинна відображати економічну сутність подій та операцій, а не просто їх юридичну форму, бути такою, що піддається перевірці, і нейтральною (тобто, не мати істотних помилок і не ґрунтуватись на упередженому ставленні), виваженою та повною в усіх матеріальних аспектах. Повнота в рамках обмежень з боку матеріальності і вартості має особливе значення, оскільки прогалини в інформації можуть зробити її некоректною або оманливою.

59. У деяких випадках банки мають знаходити розумний баланс між інтересами релевантності та надійності. Наприклад, далекоюсяжна інформація, як от прогнози прибутків, може бути надзвичайно релевантною, але бути ненадійною, а історична інформація навпаки, може бути надійною, але не релевантною. Крім того, зважаючи на той факт, що банки наразі мають можливість швидко змінювати свій профіль ризику, для релевантності надзвичайне значення має своєчасність. Проте один з основних методів забезпечення надійності – зовнішній аудит – має тенденцію зволікати із випуском інформації про результати аудиту.

(г) Співставність(порівнянність)

60. Ще однією характеристикою інформації є співставність. Наглядові органи, учасники ринку та інші користувачі потребують інформації, яку би можна було б порівнювати між установами та країнами, і між різними періодами часу. Це означає, що в кожний період банк повинен використовувати одні й ті самі політики і процедури ведення бухгалтерського обліку, та одноманітні концепції і процедури вимірювання для пов'язаних статей. Не можна допускати зміни в політиках і процедурах ведення бух обліку за винятком випадків, коли такі зміни обґрунтовано є більш прийнятними, наприклад, у зв'язку із змінами в стандартах бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Однак якщо облікова політика змінюється, про ці зміни, так само як і про ефект цих змін, слід повідомити і роз'яснити. Співставність інформації у різних банках та різних країнах дозволяє користувачам оцінити відповідний фінансовий стан та результати діяльності банків у порівнянні з іншими банками. Співставність в часі необхідна для визначення тенденцій у фінансовому стані та фінансових результатах банку. Щоб полегшити визначення тенденцій, фінансова звітність повинна надавати порівняльні цифри щодо одного або кількох попередніх періодів стосовно кількісної інформації.

(д) Матеріальність (суттєвість)

61. Фінансові звіти банків повинні окремо представляти або розкривати кожен матеріальну статтю. Інформація є матеріальною якщо її пропуск або спотворення може змінити або вплинути на оцінку або рішення користувача, який покладається на цю інформацію. Інформація, яка не розкривається через свою нематеріальність, однак може бути релевантною для цілей внутрішнього управління ризиками і при оцінці наглядовими органами. Інформація такого характеру повинна бути наявною в межах фірм, що підлягають регулюванню, та в їхніх суттєвих афілійованих компаній, а наглядові органи повинні мати до неї доступ.

6. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ПРОЗОРОСТІ В БАНКАХ

62. Базельський Комітет рекомендує, щоб банки у своїй регулярній фінансовій звітності та іншому розкритті інформації для громадськості надавали своєчасну інформацію, яка б допомагала учасникам ринку проводити оцінку банків. Він визначив шість широких категорій інформації, по кожній з яких слід чітко і у достатніх деталях надавати дані, які б допомогли досягти задовільного рівня прозорості банків:

- Фінансові результати діяльності
- Фінансовий стан (в тому числі капітал, платоспроможність і ліквідність)
- Стратегії і практики управління ризиками
- Наявні ризики (в тому числі кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності, а також операційний, юридичний та інші ризики);
- Облікова політика; і
- Базова інформація про бізнес, керівництво та корпоративне управління

63. Обсяг і зміст інформації, що надається, і рівень її дезагрегації і деталізації повинні відповідати розміру та характеру операцій банку. Крім того, методи вимірювання залежатимуть від відповідних стандартів бух обліку.

64. Оцінювання банків є також невід'ємною частиною сумлінного нагляду, і ось чому Базельський Комітет закликає наглядові органи отримувати доступ до адекватної і своєчасної інформації стосовно тих шести категорій, що визначені вище. Можливо, деяку інформацію наглядові органи схочуть отримати у більших деталях, ніж вона звичайно надається для цілей фінансової звітності. У країнах із менш розвинутими фінансовими ринками наглядовим органам, можливо, знадобиться створення більш всебічної системи звітності для цілей нагляду, яка б охоплювала ці шість широких категорій інформації, і таким чином надолужувати неадекватність інформації, розкритої громадськості.

65. Ці рекомендації мають дуже загальний характер. У кожній з цих широких сфер, інформацію, можливо, потрібно буде розкривати із значним рівнем деталізації, що частково буде залежати від діяльності установи. Базельський Комітет може запропонувати більш конкретні інструкції у деяких з цих сфер в майбутньому. Як зазначалося раніше, Базельський Комітет, разом із Технічним Комітетом IOSCO, уже видав більш детальні рекомендації щодо розкриття інформації про торгівлю цінними паперами і деривативами великими банками та ділерами.

(а) фінансові результати діяльності

66. Учасникам ринку, так само як і наглядовим органам, необхідна інформація про фінансові результати діяльності банку. Інформація про фінансові результати роботи банку, особливо про його прибутковість та коливання прибутків з часом, є необхідною для оцінки потенційних змін у фінансовому стані та майбутній можливості виплатити депозити та виконати зобов'язання, здійснити розподіл прибутків між власниками, та зробити внесок у збільшення капіталу. Інформація про прибутки і збитки та їх компоненти за останній та попередні періоди, допомагає сформулювати оцінки майбутніх фінансових результатів та грошових потоків. Вона також допомагає оцінити ефективність, з якою банк використовує свої ресурси. Корисна інформація включає основні кількісні показники фінансових результатів, розподіл прибутків та видатків, а також розгляд керівництвом фінансових результатів та їх аналіз.

67. Щоб оцінити фінансові результати діяльності банку, надзвичайно важливо мати аналіз за компонентами доходів та понесених видатків. Ця інформація є необхідною для оцінки якості доходів, щоб визначити причину змін у прибутковості конкретного банку з року в рік, і щоб порівняти фінансові результати діяльності різних банків. Інформація про фінансові результати як правило включає звіт про прибутки та збитки, який розбиває статті доходів і витрат на групи за природою або функцією в межах одного банку. Звіт про прибутки та збитки звичайно включає статті процентних доходів і витрат, суми комісій, інші непроцентні доходи, операційні витрати, відрахування в резерви за збитками від кредитної діяльності, будь-які статті надзвичайних доходів і витрат, податки та чистий прибуток. Примітки до звіту про прибутки та збитки надають додаткові подробиці про важливі категорії доходів і витрат. Для цілей коректної оцінки постійного характеру прибутків, надзвичайно важливим є розкрити інформацію про вплив на прибуток придбання крупних активів та припинення певних видів діяльності. Ключові цифри та коефіцієнти повинні включати показники прибутків до середнього власного капіталу, прибутків до середньої суми активів, чисту процентну маржу (чистий процентний дохід банку поділений на середні процентні активи банку), та коефіцієнт співвідношення витрат до доходів.

68. Інформація про бізнесовий і географічний сегмент допомагає при аналізі минулих результатів діяльності та при оцінці майбутніх перспектив. Користувач фінансової інформації може отримати краще розуміння про те, наскільки добре працює банк у фінансовому плані, якщо банк розкриє інформацію про частку різних видів діяльності та регіонів у загальних фінансових результатах. Зокрема, ця інформація допомагає користувачам оцінити ступінь диверсифікації у діяльності банку, та внески конкретних бізнесових сегментів та регіонів, що можуть бути визнаними як високо ризиковими. Вона також спрощує отримання уявлення про вплив істотних змін, наприклад через регіональні негаразди, на діяльність банку в цілому.

69. Керівництво дуже добре знає свій бізнес, аж до останніх деталей, про які зовнішні спостерігачі можуть і не здогадуватись. Відтак керівництво може значно допомогти як ринку, так і наглядовим органам, якщо розповість про основні фактори, які вплинули на фінансові результати роботи банку за рік, пояснить відмінності в результатах діяльності за цей рік порівняно з іншими, а також якщо зазначить, які на його думку фактори можуть мати значний вплив на майбутні фінансові показники банку.

70. У багатьох країнах в рамках бухгалтерської літератури існують всебічні інструкції щодо представлення і розкриття інформації про фінансові результати діяльності. Офіційні інструкції можуть видаватись законодавчими і регуляторними органами, національними та міжнародними органами з установами стандартів. До них слід звертатись окремо, щоб визначити, у якому вигляді необхідно надавати відповідне розкриття інформації, і щоб чітко зрозуміти, чому вони є корисними.

(б) Фінансовий стан (в тому числі капітал, платоспроможність і ліквідність)

71. Учасники ринку і наглядові органи потребують інформації про фінансовий стан установи. Інформація про фінансовий стан банку є корисною при прогнозуванні спроможності підприємства виконати свої зобов'язання і фінансові зобов'язання, коли настане строк їх виконання. Інформація про характер і суму активів, пасивів, умовних зобов'язань, коштів акціонерів, як на певні дати, так і в середньому за періоди, в тому числі строк їх погашення та структуру переоцінки, є необхідною для оцінки ліквідності та платоспроможності банку, і зрештою, його фінансової стійкості, та тенденцій щодо цих характеристик. Інформація про резерви та резервні фонди на покриття збитків, і яким чином ці резерви визначаються, є важливою для оцінки здатності установи протистояти збиткам.

72. Щоб оцінити фінансовий стан установи, надзвичайно важливим є мати розподіл активів і пасивів, а також власного капіталу по типах. Інформація про фінансовий стан, як правило, включає баланс, що визначає різні види активів, пасивів та джерел власного капіталу. Такий баланс звичайно містить окремі статті для кредитів, цінних паперів, призначених для продажу і для інвестиційних цілей, матеріальні основні засоби (наприклад нерухоме майно), нематеріальні активи (наприклад гудвіл), короткострокові і довгострокові борги. Розкриття інформації про позабалансові статті може включати інформацію про номінальну та справедливую вартість, або заміну вартість позабалансових статей, та умовні зобов'язання. У примітках до балансу, також може надаватись додаткова інформація про статті балансу, якщо вона відповідає потребам користувачів, наприклад справедлива вартість (кредити, депозити та інше).

73. Крім того, для аналізу фінансового стану банку важливою є інформація про регулятивний капітал та його складові частини (першого рівня, другого рівня, третього рівня – якщо доречно, обсяг активів, зважених з урахуванням ризику, показник достатності капіталу з урахуванням ризиків), а також інформація про власний капітал (наприклад коефіцієнт співвідношення боргу до власного капіталу, обмеження на розподіл). Інформація про зміни в сумі та видах капіталу, в тому числі вплив на прибуток, дивіденди та емісію капіталу, є важливою для оцінки буферного резерву, за допомогою якого банк може витримати майбутні потенційні збитки, та для оцінки здатності банку підтримувати зростання у найближчому майбутньому. Обговорення керівництва, аналіз керівництвом фінансового стану банку та відповідних змін в такому стані, допомагають ринку краще зрозуміти ситуацію і сформувати очікування на їх основі.

74. Інформація про природу та суму активів, наданих у заставу, наприклад, щоб підтримати депозити, інші зобов'язання і обов'язки, а також суму забезпечених зобов'язань є корисною при оцінці фінансового стану банку і, зокрема, реальності задоволення претензій до банку у випадку його ліквідації.

75. Так само як і у випадку з інструкціями щодо представлення і розкриття інформації про фінансові результати діяльності, у багатьох країнах існують всебічні інструкції щодо представлення і розкриття інформації про фінансовий стан. Офіційні інструкції можуть видаватись законодавчими і регуляторними органами, національними та міжнародними органами з установами стандартів.

(в) Стратегії і практики з управління ризиками

76. Учасникам ринку і наглядовим органам необхідна інформація про стратегії і політики, якими користується керівництво банку при управлінні і контролюванні ризиків. Управління ризиками є ключовим фактором при оцінці майбутніх результатів діяльності та стану банку, а також ефективності його управління.

77. Розкриття інформації може включати описання загальної філософії управління ризиками, загальної політики і методології, яким чином ці ризики виникають, яким чином банк управляє ними і контролює їх, і чи використовуються при управлінні ризиками деривативи і в який спосіб. Також, можливо, було б корисно викласти структуру управління ризиками, та вимірювання і моніторинг ризику (наприклад моделі, вартість активів, що підпадають під ризик, симуляцію, кредитне рейтингування, розподіл капіталу тощо), процес моніторингу, процес обґрунтування адекватності моделі, стрес-тестування, бек-тестування, використання інструментів пом'якшення ризиків (застава/гарантії, угоди про взаємозаліки, управління концентрацією), ліміти (напр., кредитні ліміти, ліміти ринкових ризиків), а також періодичний перегляд наявних ризиків.

78. Особливо важко для банків підтримувати прозорість стає тоді, коли методи управління ризиками стають більш просунутими. Банки повинні намагатись продовжувати надавати значущу інформацію, щоб громадськість могла зрозуміти техніки та заходи управління ризиками, що їх використовує банк з плином часу.

79. Крім загальних стратегій управління ризиками, необхідно включати описання конкретних стратегій, які банк залучає для управління конкретними поточними ризиками. Про це більш детально йдеться у наступному розділі.

(г) Наявні ризики

80. Учасники ринку та наглядові органи потребують якісної і кількісної інформації про наявні ризики установи, в тому числі про стратегії управління ризиками та ефективність тих стратегій. Разом із розкриттям інформації про фінансовий стан банку, ці дані допомагають відобразити його фінансову силу та життєздатність, і зрештою його спроможність продовжувати свою діяльність у часи стресу. Профіль ризику банку, тобто ризики, притаманні його балансовій та позабалансовій діяльності в конкретний момент часу, та його готовність брати на себе ризик, надає інформацію про стабільність фінансового стану установи та вразливість її потенціальних прибутків до змін в ринкових умовах. Крім того, розуміння природи ризиків та міри, в якій установа бере на себе такі ризики, допомагає оцінити, чи відповідають прибутки банку рівню ризиків, який він приймає.

81. Розкриття інформації про ризики допомагає оцінити суму, часові рамки та ймовірність грошових потоків. Враховуючи динаміку фінансових ринків, на яких працюють банки, та вплив збільшення глобальної конкуренції та технологічних інновацій, профіль ризику банку може змінюватись дуже швидко. Ось чому користувачі фінансової інформації потребують засобів виміру існуючих ризиків, що залишаться значущими з часом і що точно відобразатимуть чутливість до змін у базових ринкових умовах.

82. Традиційно банки зосереджувались на розкритті інформації про кредитний ризик та ринковий ризик, в тому числі ризик процентної ставки та ризик зміни курсу валют, і у меншому ступені, на ризику ліквідності. При обговоренні кожного з цих ризиків, установа повинна представити достатньо якісної (напр. управлінські стратегії) та кількісної інформації (напр. дані по позиціях), щоб допомогти користувачам зрозуміти природу та розмір цих існуючих ризиків. Крім того, необхідно надати порівняльну інформацію з даними за попередні роки, щоб дати користувачеві фінансових звітів картину про тенденції у цих базових ризиках.

83. Інші існуючі ризики, такі як операційний, юридичний та стратегічний ризик не так легко виміряти кількісно, але це може бути надзвичайно доречно. А про природу ризиків та про те, яким чином ними управляють, необхідно надати якісну інформацію.

(і) кредитний ризик

84. Для багатьох установ кредитний ризик є найважливішим ризиком. Хоча він типово виникає із кредитного портфелю, кредитний ризик також може супроводжувати інвестиційний та торговельний портфелі, а також інші банківські операції (напр. сек'юретизація активів, міжбанківське кредитування та депозити «овернайт»).

85. Розкриття інформації повинне допомагати читачеві зрозуміти величину кредитного ризику установи як на агрегованій основі, так і по значущим компонентам. Крім того, користувач фінансової інформації повинен мати можливість зрозуміти, яким чином установа управляє кредитним ризиком, і чи були ці стратегії ефективними.

86. Щоб досягти прозорості, установа повинна забезпечити описову інформацію про види банківської діяльності, що створюють кредитний ризик, її стратегії відносно цих видів діяльності та природу і склад ризиків, які виникають. Приклади корисного розкриття інформації включають обговорення бізнесових стратегій, процесів управління ризиками та засобів внутрішнього контролю тих видів діяльності, що є джерелом кредитного ризику. Крім того, по всіх гросс позиціях (напр. кредити, інвестиції, торгівельні та позабалансові зобов'язання) необхідно надавати кількісну інформацію, а також інформацію по видах контрагентів (напр. заборгованість банкам, комерційним та державним установам; заборгованість на внутрішньому та міжнародному ринках; субординовані активи, забезпечені та незабезпечені зобов'язання), а також випадки істотної концентрації кредитних ризиків. Більше того, корисною була б інформація про потенційний кредитний ризик, що виникає від існуючих деривативних контрактів, оскільки цей вид ризику може змінюватись швидко та істотно.

87. Розкриття інформації про якість поточних кредитних та інвестиційних портфелів, а також про інші ризики від контрагентів забезпечує важливу інформацію про майбутній потенціал установи генерувати прибуток. Кількісна інформація, що розкривається, повинна включати суму проблемних кредитів та інших активів, аналіз за строками прострочених позик та інших активів, концентрації кредитів та агреговані ризики залежно від якості кредитів контрагентів. Крім того, необхідно надати інформацію про резерви для збитків по кредитах, і яким чином ці резерви змінюються від періоду до періоду.

88. Розуміння позиції установи з огляду на кредитний ризик можна легше добитися через розкриття інформації про стратегії управління ризиками. Наприклад, розкриття інформації про використання застави і гарантій, рейтингування кредитів та моделей вимірювання портфельних ризиків, організацію служби кредитних ризиків, а також подібні описи видів діяльності, які застосовуються для управління кредитними ризиками, надають базову інформацію, що може бути корисною при оцінці значення наявних ризиків. Також є корисною інформація про використання кредитних лімітів та про внутрішній кредитний рейтинг.

(ii) Ринковий ризик

89. Як і у випадку з кредитним ризиком, установа повинна надавати як якісну так і кількісну інформацію стосовно існуючих ринкових ризиків. Ринковий ризик виникає із потенціальних змін у ринкових ставках та цінах, включаючи відсоткові ставки, курси обміну валют та ціни на акції і товари. Розкриття інформації установою про ці види ризику за обсягом повинне відповідати розміру кожного з цих ризиків.

90. Оскільки *ризик процентної ставки* особливо притаманний банкам, керівництво повинне надавати детальну кількісну інформацію про природу та загальні суми активів та пасивів, а також позабалансових зобов'язань, чутливих до ризику процентної ставки. Приклади корисного розкриття інформації для банківської бухгалтерії включають розподіл статей на статті із фіксованою та плаваючою процентною ставкою, а також чистий дохід банку від процентних ставок. Інше корисне розкриття інформації включає тривалість та ефективні процентні ставки активів і пасивів. Така розкрита інформація повинна також визначати активи і пасиви, і пов'язані з ними прибутки і збитки.

91. Розкрита інформація повинна також надавати відомості про чутливість активів та пасивів установи до процентної ставки. Наприклад, інформація про ефект конкретних змін (підвищення або зниження) в процентній ставці на вартість активів, пасивів та економічного власного капіталу може послужити виміром ризику, який несе установа.

92. Щоб скласти уявлення про *валютний ризик*, який несе установа, установам слід надавати дані про значні концентрації операцій банку, які несуть ризик курсу обміну іноземних валют, розбиті по видах валюти, і по хеджованих і нехеджованих ризиках. Також було б добре розкривати інформацію про інвестиції в іноземні дочірні компанії (ризик переводу однієї валюти в іншу). Ця кількісна інформація повинна бути доповнена описом природи валютного ризику, яким чином цей ризик змінюється з року в рік, ефекти від обміну іноземних валют, вплив на прибуток від операцій з обміну валют і ефективність стратегій управління валютним ризиком (хеджування).

93. Більші установи могли би більше розповісти про існуючий ринковий ризик, якби надали інформацію про «вартість активів під ризиком» (VAR) або «суми прибутків під ризиком» (EAR). Як правило, розкриття інформації VAR та EAR надаються для ризиків процентної ставки та обміну валют, але ці моделі також можуть використовуватись для викладу існуючих ризиків для акціонерного капіталу та товарів. Більш конкретно, інформація стосовно цих моделей включає величину таких ризиків на щоденній, щотижневій або щомісячній основі, максимальні та мінімальні вартості, а також вартість на кінець періоду. Щоб допомогти користувачу зрозуміти цю інформацію, згенеровану моделлю, слід також зазначити, які припущення були використані у розрахунках (напр. рівень впевненості, період утримання тощо). Крім того, полегшити розуміння коливань існуючих ризиків може історична діаграма щоденних прибутків або ризиків протягом звітного періоду.

(iii) Ризик ліквідності

94. Ліквідність – це спроможність мати кошти, необхідні для виконання зобов'язань банку. Щоб дати учасникам ринку можливість зрозуміти ризик ліквідності установи, ця установа повинна надавати інформацію про наявні ліквідні активи, а також про свої джерела і цілі використання коштів. Наприклад, інформація про поточні активи (напр. готівкові кошти та еквіваленти, угоди про продаж із наступним викупом та міжбанківські позички) та поточні зобов'язання (напр. угоди про купівлю із наступним обов'язком продати, комерційні векселі) дасть базову інформацію про профіль ліквідності установи. Звіт про грошові потоки представляє джерела та цілі використання коштів і вказує на спроможність установи генерувати ліквідні активи власними ресурсами. Інформація про концентрацію вкладників та інших ресурсних джерел, інформація про строк виплати депозитів та інші зобов'язання, а також про суму забезпечених активів є корисною при оцінці ліквідності установи. Опис різноманітних варіантів фінансування та планів дій у непередбачених ситуаціях забезпечує додаткову точку зору на потенційний вплив ризику ліквідності на установу.

(iv) Операційний та юридичний ризики

95. Установи також повинні розкривати інформацію про операційний та юридичний ризики. Інформація про операційний ризик повинна включати дані про основні види такого ризику і повинна зазначати будь-яку конкретну проблему (напр. проблема 2000 року), яка вважається значущою для кожної конкретної установи. Інформація про юридичний ризик включає непередбачені ситуації юридичного характеру (в тому числі судові позови на розгляді) і описання та оцінку потенційних зобов'язань. Також необхідно надати якісну інформацію про те, яким чином банк управляє і контролює ці ризики.

(д) Облікова політика

96. Учасникам ринку, так само як і наглядовим органам, необхідна інформація про облікову політику, що застосовувалась при підготовці фінансових звітів. Політики, практики і процедури бух обліку відрізняються не лише між країнами, але й між банками в тій самій країні. Відповідно, користувачі бухгалтерської інформації повинні зрозуміти, яким чином банки вимірюють вартість своїх статей, щоб правильно тлумачити цю інформацію. Розкриття інформації про важливі політики бухгалтерського обліку, на яких ґрунтується фінансова звітність, дозволяє користувачам здійснювати коректні оцінки стану та результатів діяльності, про які звітує банк.

97. Розкрити інформацію про облікову політику необхідно у наступних напрямках: загальні принципи бух обліку, зміни в облікових політиках/практиках, принципи консолідації, політики та методи для визначення знецінення активів, визнання прибутків за знеціненими активами та збитки від невиконаних кредитів, політики щодо утворення особливих та загальних резервів для покриття збитків від кредитів, визнання прибутків, політика оцінки/переоцінки (цінних паперів для продажу та цінних паперів для інвестицій, кредитів, матеріальних основних засобів, нематеріальних основних засобів, зобов'язань тощо), політики визнання/списання з балансу, конвертація активів у цінні папери, курси обміну іноземних валют, комісійні по кредитах, премії та знижки, угоди про продаж із наступним викупом, , будівлі/основні засоби, податок на прибуток, та деривативи (страхування, не страхування від збитків, збитки по деривативах).

(е) Базова інформація про бізнес, керівництво та корпоративне управління

98. Щоб правильно оцінити інформацію, розкриту банком про його фінансовий стан та фінансові результати діяльності, а також про ризики та стратегії управління ризиком, учасники ринку та наглядові органи потребують фундаментальної інформації про бізнес банку, його керівництво та корпоративне управління. Така інформація може допомогти забезпечити відповідну точку зору і контекст для розуміння господарської діяльності банку. Наприклад, для оцінки майбутніх перспектив банку важливо мати розповідь керівництва про позицію банку на ринку, де він конкурує з іншими, його стратегію та прогрес на шляху до досягнення своїх стратегічних завдань.

99. Розповідь про організаційно-правову структуру банку надає інформацію про ключові види діяльності банку та про його здатність реагувати на зміни на ринку. Крім того, така інформація може вказати на ефективність та загальну міцність установи. Відповідно було б доречно розкрити інформацію про структуру Спостережної ради (напр. розмір Спостережної ради, її комітети та склад), структуру Правління (обов'язки та підвітність), і базову організаційну структуру (підпорядкування по структурах бізнесу, структура юридичної особи). Крім того, необхідно надати інформацію про кваліфікацію та досвід Спостережної Ради та вищого керівництва. Ця інформація може допомогти оцінити наскільки добре установа може працювати у часи стресу або як вона відреагує на зміни в економічному або конкурентному середовищі.

100. Інформація про структуру заохочення/стимулів в банку, в тому числі політики винагородження праці, такі як суми фонду зарплат вищого керівництва, застосування премій за якість роботи та права співробітників на придбання акцій установи, допомагає оцінити стимули, що їх мають керівництво і працівники за те, що беруть на себе більші ризики. Корисна інформація може включати коротку оповідь про філософію та політику для компенсації праці керівництва та співробітників, роль ради директорів при встановленні розмірів компенсації та суми заробітної плати.

101. Крім того, банки повинні представляти інформацію про природу та розмір операцій з афілійованими та пов'язаними особами. Така інформація є корисною при визначенні відносин, що можуть мати позитивний чи негативний вплив на фінансовий стан та результати діяльності банку. Більше того, вона може допомогти оцінити його вразливість до впливу афілійованих осіб на фінансові результати банку (ризик ланцюгової реакції).

102. Зрештою, установи повинні подумати, як надати загальну інформацію, що б допомогла учасникам ринку та наглядовим органам отримати широкі уявлення про культуру цієї установи. Як зазначалося раніше, банки повинні проявляти новаторство стосовно видів інформації, які вони надають, та методів, якими вони надають цю інформацію.

7. ВИСНОВКИ

103. Базельський Комітет вважає, що прозорість банків має надзвичайну важливість. Учасники фінансового ринку можуть підсилити діяльність органів нагляду за банками, якщо матимуть доступ до своєчасної і надійної інформації, яка дасть їм можливість оцінювати діяльність банку та ризики, притаманні цій діяльності. Ось чому банки та наглядові органи повинні забезпечувати, щоб банки розкривали відповідну інформацію.

104. Щоб досягти прозорості, у своїй фінансовій звітності та інших випадках розкриття інформації громадськості банк повинен надавати своєчасну інформацію про ключові фактори, які впливають на оцінку банків учасниками ринку. Цей документ встановлює шість широких категорій інформації, кожна з яких необхідно заповнити чіткими і досить детальними даними, які б дозволили досягти задовільного рівня прозорості банку:

- Фінансові результати діяльності
- Фінансовий стан (в тому числі капітал, платоспроможність і ліквідність)
- Стратегії і практики управління ризиками
- Наявні ризики (в тому числі кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності, а також операційний, юридичний та інші ризики);
- Облікова політика; і
- Базова інформація про бізнес, керівництво та корпоративне управління

105. У цьому документі надаються конкретні приклади корисної інформації по кожній з цих категорій. Наглядові органи та розробники політики повинні зосередити свої зусилля на розробці високоякісних стандартів розкриття інформації, беручи до уваги рекомендації, викладені в цьому документі, та на впровадженні механізмів, що б забезпечили дотримання цих стандартів.

106. Базельський комітет вважає прозорість основним елементом ефективного нагляду за безпечною і стабільною банківською системою. Комітет продовжуватиме запроваджувати прозорість, в тому числі через розробку більш детальних інструкцій щодо розкриття інформації у деяких сферах, визначених у цьому звіті.